

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ ПОЛИТИЧКИХ НАУКА
Београд, Јове Илића 165, тел. 3092-999 факс 2491-501
e-mail: fpn@fpn.bg.ac.rs www.fpn.bg.ac.rs

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука
Наставно-научном већу

Одлуком Наставно–научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 7. маја 2026. године усвојен је извештај ментора о урађеном докторском раду и формирана Комисија за преглед и оцену докторске дисертације под насловом **„Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“** кандидата **Марка Станковића**, у саставу: проф. др Драган Ђукановић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду), доц. др Стефан Сурлић (Факултет политичких наука, Универзитет у Београду) и др Митко Арнаудов, научни сарадник (Институт за међународну политику и привреду у Београду). Комисија је прегледала и оценила наведену докторску дисертацију и на основу мишљења свих њених чланова подноси следећи:

РЕФЕРАТ

О УРАЂЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Основни подаци о кандидату

Марко Станковић рођен је у Лесковцу 9. децембра 1995. године. Основну школу завршио је у Сијаринској Бањи, општина Медвеђа. Средњу школу завршио је у Београду 2014. године. Факултет политичких наука, политиколошки смер, уписао је школске 2014/2015. године, а дипломирао је у јулу 2018. године. Следеће 2019. године завршава мастер студије на Факултету организационих наука, Универзитета у Београду. На Факултету организационих наука истиче се на настави и испитима захваљујући радном искуству на менаџерским пословима. Докторске студије на Факултету политичких наука, Универзитета у Београду уписује 2019. године. Током докторских студија издаје неколико научних радова из области образовања, етничких односа и политичких перспектива. На Факултету за филологију и историју,

Универзитета у Тирани завршава програм албанског језика и културе за странце са одличним оценама.

Од 2017. године запослен је у предузећу „Телеком Србија“ где обавља послове средњег менаџмента. Током свог студирања успешно је завршио стручну праксу у Канцеларији за Косово и Метохију. На Италијанском институту за културу у Београду научио је италијански језик. Поред албанског, српског и италијанског, течно говори и енглески језик.

Објављени радови кандидата

- Станковић, М. С. (2021). Утицај међународних институција у ери глобализације на образовне системе земаља у развоју. Администрација и јавне политике, 15(1), 49-64.
- Марко, С., & Шкорић, М. ДЕМОКРАТСКИ ПУТ ИНДОНЕЗИЈЕ У XXI ВЕКУ – ИЗГЛЕДИ И ШАНСЕ. Политичка ревија 4/2021.
- Станковић, М., & Крстић, З. (2023). ПЕРСПЕКТИВЕ СРПСКО-АЛБАНСКИХ ОДНОСА У СВЕТЛУ ИНИЦИЈАТИВЕ" ОТВОРЕНИ БАЛКАН". Национални интерес, 45(2).

Основни подаци о докторској дисертацији

Одлуком Универзитета у Београду – Веће научних области правно-економских наука, од 11. јула 2023. године, кандидату Марку Станковићу је одобрена израда докторске дисертације под називом „Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“

Дисертација је писана у складу са важећим Правилником у А4 формату, фонтом *Times New Roman*, у величини 12 типографских тачака. Дисертација се, поред увода, закључка и прилога, састоји од шест поглавља: 1) Теоријски оквир истраживања; 2) Теоријско и категоријално одређење предмета истраживања; 3) Недемократско политичко наслеђе као препрека демократским променама у Републици Албанији; 4) Демократизација Албаније – изазови и препреке; 5) Пад комунизма и почетак развоја политичког плурализма у Републици Албанији 1992. године; 6) Евроатланске и европске интеграције Републике Албаније. Дисертација садржи и остале елементе захтеване Правилником: насловна страна на српском и енглеском језику, странице са информацијама о ментору и члановима комисије, сажетак дисертације на српском и енглеском језику, садржај, списак коришћене литературе, биографију кандидата, изјаве о ауторству, истоветности штампане и електронске верзије и изјаву о коришћењу.

Предмет и циљ дисертације

Предмет анализе овог рада је изградња државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији кроз призму слома комунизма и напуштања једнопартијског система. Кандидат посматра период од 1990. године до данас и анализира околности настанка политичке кризе и распада албанске државе. Кандидат тежи да пружи одговоре на питања узрока настанка политичке кризе у Републици Албанији, штетности наглих политичких промена, као и одговор на питања могуће перспективе институција изграђених на овај начин. Кандидат поставља истраживачка питања: 1) Да ли је у Албанији могући успоставити западни либерални модел демократије, или ће се успоставити неки аутентични облик семи(полу)демократије?; 2) Да ли се политичка култура преплиће и сукобљава са ново-успостављеним институцијама државе, и на који начин ће се дизајнирати одговарајући модел државе након слома социјализма? Одговори на ова питања би требало да разјасне штетност убрзаних и наглих структуралних промена и последице сукоба ових промена са политичком културом друштва у коме се спроводе.

Како би се пружио одговор на постављена истраживачка питања, кандидат пружа опсежну анализу политичке историје у Албанији, фокусирајући се на социолошке, културолошке, религијске и политичке детерминанте које су обликова специфичности албанског друштва, као и његову спремност да демократске реформе спроводе у жељеном смеру. Феномене политичке поларизације и друштвене дезинтеграције аутор разматра кроз бројне сукобе и конфликте албанских политичких лидера и партија, као и кроз њихов реваншистички стил урпављања земљом. Сагледавањем свих политичких и културолошких специфичности албанског политичког простора аутор пружа могућност за разумевање спорог напретка Републике Албаније на путу интеграција у Европску унију, као и могућност за разумевање корена политичког реваншизма у Албанији.

Са намером да одговори на постављена истраживачка питања, кандидат пружа опсежну анализу културолошких, друштвених, етничких и политичких специфичности албанског друштва. Ове специфичности аутор посматра са становишта њихове везе са државом и изграђеним институцијама након пада комунизма у Албанији. Кандидат анализира и утицај субетничких подела у Албанији, ослањајући се на највећу поделу у албанском народу на припаднике Гега и Тоска, пружајући шира објашњења развоја ова два субетничка индетитета и њихову политичку злоупотребу од стране политичких субјеката у Републици Албанији. Овим анализама, кандидат тежи да укаже на опасности и препреке које су утицале на успорен напредак Републике Албаније на путу пуноправног чланства у Европској унији.

Кандидат анализом утицаја комунистичког наслеђа на уведене демократске реформе намерава да укаже на деструктивност негирања културолошких специфичности албанског друштва и недемократског политичког наслеђа комунизма. Посебну пажњу у истраживању аутор посвећује анализи изолационистичке политике комунистичке партије и њеном утицају на формирање албанске политичке културе која услед своје специфичности преставља препреку новоуведеним демократским институцијама. Кандидат се у раду бави и питањима економског стања Републике Албаније, где анализом финансијске и привредне стагнације указује на могуће узроке недовољног напретка земље на путу усвајања демократских вредности.

Препреке демократском развоју Албаније које су узрок недовољно развијеног економског система земље кандидат посматра кроз призму утицаја непотизма, корупције и организованог криминала на новоизграђене демократске институције у земљи. Услед ових препрека и изостанка политичке воље, како кандидат препознаје, јављају се најозбиљније препреке држави и институцијама у Републици Албанији. Реч је о питањима дубоке политичке поларизације, друштвене дезинтеграције и клијентелистичког приступа политичких елита. Албанско друштво је услед тешког недемократског наслеђа и неразвијене привреде образовало и прихватило принципе непотизма и клијентелизма, закључује аутор.

Политичку поларизацију у Републици Албанији кандидат посматра са становишта непрекидних политичких сукоба две највеће политичке партије у земљи, Демократске и Социјалистичке партије Албаније. Анализом сукоба ове две политичке партије кандидат указује на узроке настанка дубоке политичке поларизације, и што је још опасније наглашавања политичке припадности у односу на субетничке индетитете Гега и Тоска. Историја сукоба ових партија приказана је у раду са освртом на политичке кампање које су ове партије водиле у тачно одређеним деловима Албаније. Демократска партија Албаније на северу, а Социјалистичка партија Албаније на југу земље. Кандидат наглашава и питање персонализације власти у Албанији, пружајући објашњења везе између личности политичких лидера и покренутих демократских реформи. У раду аутор пружа анализу сличности између личности комунистичких и демократски декларисаних политичких лидера. Као сличност наведена је персонализација власти и преузимање личних заслуга за постигнути успех на путу демократских реформи и потреба да се политички елиминишу политички противници.

Посебан значај овог рада огледа се научној експликацији и предикцији развоја феномена изградње државе и демократских институција у земљама са недемократским политичким наслеђем и политичком културом реваншизма, каква је Албанија. Специфичност ових процеса у Републици Албанији огледа се и у формалној

сагласности и подршци демократским реформама од стране политичких партија и грађана са једне стране, и изостанка политичке воље за доследно спровођење демократских реформи са друге стране, наводи аутор.

Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Хипотетички оквир докторске дисертације се састоји од једне опште хипотезе и шест посебних.

Општа хипотеза

Слом комунизма у Албанији произвео је највећу политичку кризу и промене у земљи још од 1912. године и проглашења независности. Ове промене изродиле су нове политичке странке и лидере који су започели оштру конфронтацију о праву на преузимање власти. Нове власти у Албанији крајем 20. века уводе демократске институције и крећу путем евроатланских интеграција. Међутим, након увођења институција по демократским начелима, општи је утисак да у Албанији демократија није успела услед континуираног политичког реваншизма и спремности друштва на демократске промене, већ је на делу неуспех консолидације демократије и изградње демократских институција.

У овом раду аутор жели да докаже да је успостављање западног либералног модела демократије у Албанији немогуће.

Прва посебна хипотеза: Комунистички режим је својим вишедеценијским репресивним поступањем према грађанима условио побуне и протесте за рушење државног поретка и изградњу институција у духу демократских вредности.

Друга посебна хипотеза: Након других вишестраначких избора 1992. године у Албанији је на власт дошла политичка партија са демократским политичким дискурсом и увела демократске промене које су се испоставиле као политичка фарса и промашај који је ову партију коштао губитка власти и грађанског рата 1997. године.

Трећа посебна хипотеза: Конфронтација политичких партија око преузимања власти након рушења Комунистичке партије Албаније резултирала је поделом политичке арене на нове демократске снаге уобличене у Демократској партији Албаније и реформисане снаге Комунистичке партије Албаније у виду Социјалистичке партије Албаније, које се иако имају слични демократски политички наратив међусобно оптужују за нерешене политичке проблеме у земљи.

Четврта посебна хипотеза: У Албанији постоји политички консензус око европског пута земље и подршке јачању демократских институција и државе, међутим неуспех демократске консолидације огледа се у недостатку политичке воље за њено спровођење, специфичности политичке, друштвене и религијске културе и лошим економским стањем у земљи.

Пета посебна хипотеза: Неуспех демократизације у Албанији прате проблеми корупције, клијентелизма, непотизма, „политизације“ државних интереса и спољно политичких циљева који уз слабе институције узрокују стагнацију земље на путу усвајања демократских вредности.

Шеста посебна хипотеза: У Албанији није успела демократска консолидација, транзиција ка демократији је у току, док је процес изградње демократских институција и државе у европском духу у зависности од финансијске и политичке помоћи западних демократија.

Методe које су примењене у истраживању

Кандидат је у истраживању користио функционално-институционални и контекстуални приступ. У раду је коришћена хипотетичко-дедуктивна метода ради дефинисања успешности покушаја увођења демократских институција у Албанији. Кандидат употребом методе дедукције у истраживању изводи појединачне закључке о специфичностима сваке од насталих криза власти од периода пада комунизма у Албанији. Метод студије случаја, испитивање, конкретније форма благог и неутралног испитивања и анализа садржаја докумената су коришћени у сврху прикупљања и анализе података. Кандидат је користио испитивање као оперативну метода прикупљања података зарад утврђивања искуства политичких субјеката у борби за власт и начина на који су успевали да победе своје политичке противнике. Методом анализе садржаја докумената кандидат се користио зарад прикупљања података помоћу којих се дефинишу званични потези и намере политичких субјеката у решењу криза, демократском консолидовању и интеграцији на европском путу.

Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације

Докторску дисертацију „Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“ чине увод, шест делова, закључак и прилози.

У уводу кандидат наглашава значај који појмови државе и институција представљају за свако друштво, указује на специфичност албанског друштва, пружа увид у начин развоја албанске политичке културе и настанка политичке поларизације.

У првом делу кандидат излаже и дефинише предмет истраживања, методе, хипотетички оквир, значај дисертације, специфичност истраживања и очекивани научни допринос.

Други део обухвата основна теоријска и појмовна одређења. Кандидат пружа одређење појмова државе, демократизације, демократских институција, недемократског наслеђа као и појам постсоцијализма.

Трећи део сачињавају анализе албанског политичког наслеђа и његовог негативног утицаја на напредак Републике Албаније на путу усвајања демократских вредности. Анализирајући историју изградње албанске државе кандидат дефинише корене недемократског политичког наслеђа и препреке по процес демократизације. Поред анализе недемократског политичког наслеђа, дефинишу се и процеси јачања ауторитаризма, изградње комунизма, као и међународне политике реваншизма. Питање културалних разлика и специфичности албанског друштва као детерминанте развоја политике реваншизма посебно је анализирано у трећем делу.

У четвртном делу анализира се изградња парламентаризма и изборног система у Албанији, корени модерног политичког реваншизма, као и први политички конфликти и почетак политичке поларизације и друштвене дезинтеграције. Дефинишу се појмови политичке репресије у комунистичкој Албанији и касније демократске промене. Развоју политичког плурализма посвећена је посебна пажња у четвртном делу.

Пети део сачињава анализа успеха нових демократских власти у Албанији у процесу спровођења демократских и економских реформи, као и процес увођења демократских институција. У петом делу се анализирају политичке кризе и конфликти, обухватајући и највећу кризу 1997. године. Политички конфликти између Демократске партије Албаније и Социјалистичке партије Албаније и

последнице ових конфликта на албанско друштво са посебном пажњом се анализирају у петом делу.

У шестом делу анализирају се значај евроатланских и европских интеграција за Републику Албанији, њена спољна политика, као и регионални изазови и претње на путу албанске демократизације. Посебна пажња у шестом делу посвећена је резултатима рада Социјалистичке партије Албаније у периоду од 2013. године до данас.

У закључним разматрањима су дефинисани налази истраживања у односу на постављени хипотетички оквир дисертације.

У прилозима су приказани стручни погледи, ставови и размишљања о изградњи државе, демократским институцијама, демократизацији, недемократском политичком наслеђу, евроатланским и европским интеграцијама, регионалним изазовима и демократским перспективама Републике Албаније од стране албанских и међународних стручњака из ових области.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Значај докторске дисертације „Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“ огледа у сазнањима произашлим из научног истраживања која обогаћују научни фонд на пољу сазнања о развоју демократских процеса у постсоцијалистичким друштвима. Специфичности албанског политичког простора и значај разумевања политичке историје и политичких перспектива Републике Албаније од великог су значаја за разумевања политичких процеса у региону, као и глобалних политичких процеса демократизације у недемократским друштвима. Научна експликација политичких конфликта у Републици Албанији пружа сазнања о препрекама демократизације недемократских друштава. Сазнања из овог истраживања омогућују научну предикцију развоја демократизације у постсоцијалистичким друштвима.

Закључак

На основу прегледа докторске дисертације **„Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“** кандидата Марка Станковића, чланови Комисије су сагласни у оцени да је иста урађена у складу са прихваћеном пријавом и да представља оригинално научно дело. Дисертација испуњава неопходне методолошке и академске стандарде. Комисија констатује да је кандидат успешно систематизовао постојећа сазнања и произвео нова о датој проблематици. На основу претходно изнетих оцена Комисија предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука да прихвати Реферат, образује Комисију за одбрану у истом саставу и одобри одбрану докторске дисертације под називом „Процес изградње државе и демократских институција у постсоцијалистичком периоду у Републици Албанији“ кандидата Марка Станковића, и проследи дисертацију, Реферат и своју одлуку у даљу процедуру Већу научних области правно-економских наука Универзитета у Београду.

Комисија за преглед и оцену докторске дисертације

Проф. др Драган Ђукановић, редовни професор
Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

Доц. др Стефан Сурлић, доцент
Универзитет у Београду – Факултет политичких наука

др Митко Арнаудов, научни сарадник
Институт за међународну политику и привреду у Београду

У Београду, 11. мај 2026. године